

FOCUS OPSTART ONDERSTEUNINGSMODEL

(nota GRIP 08/11/2017)

Inleiding

1 september 2017 was D-day voor het nieuwe ondersteuningsmodel. Bij de goedkeuring van het M-decreet heeft GRIP er meteen op gewezen dat voor heel wat leerlingen inclusief onderwijs niet mogelijk zou zijn zonder bijkomende ondersteuning. Het nieuwe ondersteuningsmodel wil nu een antwoord bieden op alle ondersteuningsvragen van leerlingen met een gemotiveerd verslag of een verslag buitengewoon onderwijs.

GRIP heeft in de eerste twee maanden van het nieuwe ondersteuningsmodel zijn voelsprietten opgezet en probeert een eerste stand van zaken op te maken. We organiseerden een focusgroep en kregen daarnaast ook informatie van andere ouders of betrokkenen.

Met deze focus bekomen we natuurlijk geen totaalbeeld. We bundelen een aantal vaststellingen en proberen een rode draad te zien. Dit is geen onderzoek met kwantitatieve gegevens. We kunnen geen cijfers brengen en spreken in termen van "sommige", "veel", "de meeste" op basis van een inschatting. Enige voorzichtigheid is geboden, ook omdat het nieuwe ondersteuningsmodel nog maar twee maanden is opgestart. Iedereen kent ook de context: er was weinig tijd tussen de decretale verankering midden juni en de opstart van het nieuwe schooljaar. In die zin willen we met deze nota niemand met de vinger wijzen. Er komen tekortkomingen naar boven, obstakels waar ouders tegen aan stoten. Maar even ook meegeven wat een ouder inbracht op de focusgroep: *"Er zijn ook sublieme GON-begeleiders, sublieme CLB-medewerkers, sublieme leerkrachten"*.

We proberen dus een aantal vaststellingen weer te geven en hopen met alle betrokkenen in gesprek te kunnen gaan met als enige doel het verder sleutelen aan dit ondersteuningsmodel.

Deze nota zal GRIP inbrengen op het overleg tussen het kabinet en de middenveldorganisaties van personen met een handicap. We waarderen het opzet van dit overleg. Maar we betreuren dat dit overleg heel facultatief is en ondermaats qua positie van de middenveldorganisaties. Dit is ook een duidelijke rode draad: bij de beleidsontwikkeling van het M-decreet wordt onvoldoende rekening gehouden met de bepalingen van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap omtrent beleidsparticipatie van personen met een handicap.

Hoe verliep de opstart van het ondersteuningsmodel? Een aantal vaststellingen.

Scholen voor gewoon onderwijs, scholen voor buitengewoon onderwijs, maar ook andere betrokkenen zoals CLB-medewerkers, wisten bij de opstart van het nieuwe schooljaar vaak niet wat het nieuwe ondersteuningsmodel juist inhoudt. Er waren verschillende interpretaties. De ene zag het zus, de andere zag het zo. Heel vaak volledige tegengestelde interpretaties. Of eerst werd ten stelligste A beweerd en een week later werd het dan B. En dat blijft ook nu, na twee maanden, nog voor verwarring zorgen. Dit leidt bij ouders soms tot het aanvoelen dat het ondersteuningsmodel door een aantal mensen toegepast wordt zoals het hen best uitkomt. En dit zorgt voor een afbreuk van het vertrouwen in de samenwerking en voor een tekort aan rechtszekerheid. Wie kan zeggen op welke ondersteuning leerlingen recht hebben? En waar kan men terecht als men dit anders ziet of gewoon vaststelt dat er te weinig ondersteuning wordt aangeboden?

Met de start van de herfstvakantie is het bij sommige leerlingen nog niet duidelijk of er ondersteuning zal geboden worden en hoe. Verschillende ouders melden ons dat ze nog steeds geen zicht hebben op de ondersteuning voor dit schooljaar. Daarbij krijgen we ook te horen dat nieuwe vragen, dus vragen van leerlingen die vorig jaar nog geen ondersteuning kregen, soms gewoon onbeantwoord blijven, met als uitleg: "We moeten eerst de ondersteuning van vorig jaar herverdelen en weten niet of er dan iets over zal schieten. Maar voor volgend schooljaar zullen we dit dan wel bekijken".

We nemen meteen grote regionale verschillen waar. Welke ondersteuning men krijgt lijkt af te hangen van de regio of het ondersteuningsnetwerk, met grote verschillen tussen de regionale netwerken. Op die manier dreigt het welslagen van inclusief onderwijs ook af te hangen van de regio waar men verblijft. Dit houdt verband met de keuze om regionale netwerken op te zetten, wat de keuzevrijheid teniet doet. Bij hun keuze voor inclusief onderwijs hebben ouders wel een vrije schoolkeuze, maar er is geen keuzemogelijkheid meer wat de ondersteuning betreft. Die keuzemogelijkheid was er vroeger wel of toch meer.

Bij de toekenning van de ondersteuning worden soms mathematische modellen gebruikt. Bijvoorbeeld: "type 2 is 4 uur ondersteuning" of "type 2 is 2 uur ondersteuning". Daarbij valt weer een verschil op tussen de verschillende regionale netwerken. Dit is juist het omgekeerde van wat dit ondersteuningsmodel voor ogen had: maatwerk door de ondersteuning af te stemmen op de specifieke ondersteuningsnoden van bepaalde leerling binnen bepaalde context.

Het komt heel weinig voor dat ouders betrokken worden in het bepalen van de ondersteuningsnood. De toekenning van de ondersteuning vanuit een school voor buitengewoon onderwijs of vanuit een ondersteuningsnetwerk gebeurt te vaak boven het hoofd van de betrokken leerlingen en hun ouders. Men krijgt de indruk dat dit vooral een organisatorisch gebeuren is, met als groot gevaar dat er geen zorg op maat wordt geboden.

Heel wat ouders stellen een tekort aan ondersteuning vast. Soms zelfs een afbouw van de ondersteuning in vergelijking met de voorgaande ondersteuning vanuit GON- of ION. Opvallend is dat zelfs bij de start van de herfstvakantie, heel wat ouders nog niet op de hoogte waren gebracht over hoe in dit schooljaar ondersteuning zal geboden worden. Vaak wordt aangehaald dat er alleen ondersteuning is voor de leerkracht, niet (of niet langer) voor de leerling. Dit terwijl ouders dit heel duidelijk als een nood aanbrengen. Heel wat ouders van kinderen met autisme signaleren dit probleem. Er blijft ook veel verwarring over wat een school dient te bieden als basiszorg en wat daar bovenop vanuit het ondersteuningsnetwerk of vanuit een school voor buitengewoon onderwijs kan geboden te worden.

Er zijn ook situaties met een vrij rimpelloze verderzetting van de GON- of ION-ondersteuning zoals die de voorbije jaren geboden werd. Maar ook daar is er doorgaans geen reflectie over de geboden ondersteuning: beantwoordt de standaard uren GON- of ION wel aan de ondersteuningsnood van specifieke leerlingen in specifieke schoolcontext?

Bij kleuters met verslag type 2 wordt voor het eerst ondersteuning geboden. Door betrokken ouders en scholen wordt dit als een verademing ervaren. Maar er stelt zich wel het probleem dat een IQ vaak als strikte scheiding wordt gehanteerd voor het verslag type 2. Zo krijgen we het verhaal van een ouder die hoopt dat zijn kleuter met Downsyndroom niet te hoog scoort op de IQ-test (niet hoger dan IQ 60), want anders dreigt die de ondersteuning te verliezen. In het verleden en

ook nog dit schooljaar, krijgen we voorbeelden van hoe geschoven wordt met verslagen buitengewoon onderwijs van type 2 naar type 4, van type 9 naar basisaanbod, enzovoort... volgens dat het best uitkomt voor de ondersteuning of voor een doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs.

Ouders worden vaak aangesproken om extra ondersteuning te voorzien. Soms als een voorwaarde om inclusief onderwijs te kunnen inzetten of aan te houden. Vanuit de scholen wordt ook soms de vraag gesteld om een PAB in te schakelen. Sommige leerlingen staan al jarenlang op een wachtlijst bij het VAPH. Wie het geluk heeft om over een PAB te beschikken, wordt vaak onder druk gezet om die in grote mate in te zetten op school, waardoor andere opdrachten voor de assistent (aan huis, in vrijetijdsbesteding) dreigen te vervallen. Hierbij aansluitend geven een aantal hogescholen het signaal dat zij overvraagd worden door ouders en scholen voor stagiairs om te ondersteunen bij leerlingen die inclusief onderwijs volgen.

Eind augustus en zelfs begin september was er weinig informatie beschikbaar over de aanspreekpunten bij de ondersteuningsnetwerken. Zelf deden we de laatste week van augustus een kleine telefonische rondvraag en we werden van het kastje naar de muur gestuurd. Het meest verregaande antwoord dat we kregen was: "Volgende week (eerste week van september) komt een stuurgroep bijeen om dit vast te leggen. Er is wel een voorlopige aanspreekpersoon aangeduid". Dit ondersteuningsnetwerk wou het aanspreekpunt wel ter harte nemen, maar had gewoon onvoldoende tijd om dit uit te werken. Hierbij willen we ook opmerken dat er vanuit het beleid of de regelgeving nergens concreet aangegeven wordt hoe men een 'aanspreekpunt' moet invullen. Gewoon 'een aanspreekpunt' is wel heel vaag. Hoe dan ook: de opstart van de aanspreekpunten is volledig de mist in gegaan. Maar het is ook de vraag wat deze aanspreekpunten op termijn kunnen betekenen. Ze worden opgezet binnen de ondersteuningsnetwerken en maken dus zelf deel uit van het systeem dat beslist over de ondersteuning. Ze kunnen dus niet als onpartijdige bemiddelaar of als rechtcollege optreden.

De invoering van het ondersteuningsnetwerk zorgt voor een opflakking van de discussie over het inclusief onderwijs. Reeds in het voorjaar, maar zeker ook nu bij de opstart van het nieuwe schooljaar, kan men op sociale media, op info- of debatavonden, in opiniestukken in de kranten, tot in de Flair toe, heftige discussies volgen over zin en onzin,

wenselijkheid en haalbaarheid van inclusief onderwijs. Ieder zijn mening natuurlijk... maar we stellen soms vast dat er veel stemmingmakerij bij komt kijken. De context is wel dat inclusief onderwijs blijvend in vraag wordt gesteld. Bij sommigen komt concreet ook de vraag scherper naar boven of bepaalde leerling wel verder inclusief onderwijs kan volgen. Of een overstap naar het buitengewoon onderwijs niet aangewezen is, gezien het tekort aan ondersteuning? Sommige ouders stelden, heel pijnlijk, vast dat de ondersteuners die vanuit het buitengewoon onderwijs worden aangeboden, helemaal niet achter inclusief onderwijs staan. Ze laten in niet mis te verstaan bewoording horen dat bepaalde leerling best zo vlug mogelijk wordt doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs en zijn niet geneigd mee te zoeken naar hoe de ondersteuning binnen de gewone school op een betere manier zou kunnen worden uitgewerkt.

“Elke maand vertraging is een gemiste kans voor elk kind met extra noden”.

(getuigenis van ouders, 19 oktober 2017)

Lio is 6 jaar en in september 2017 gestart in de derde kleuterklas. Ze heeft de voorbije kleuterjaren op deze school mooi afgerond.

In de eerste en tweede kleuterklas was er GON-begeleiding nodig. Ze kreeg op basis van haar type (type 4), 2 uurtjes per week individuele begeleiding van een GON-medewerkster. Tegen het einde van vorig schooljaar, kregen we te horen dat er voor dit jaar een vertraging zou zijn in de opstart van de ondersteuning.

Vandaag zijn we donderdag 19 oktober en nu pas hebben we een eerste – telefonisch- contact gehad met iemand van het ondersteuningsnetwerk. De uitleg blijft vaag, de medewerkers weten zelf nog niet wie ze gaan ondersteunen en wanneer dit zal gebeuren. Ze hadden eerder deze week een eerste overleg met de school en de klasjuf en zorgjuf.

De ondersteuningsmedewerkster kon ons vandaag nog geen bevredigende antwoorden geven op vragen als: welke ondersteuning krijgt Lio (didactische ondersteuning voor de juf of ook individuele?), met welke frequentie, welke dagen, door wie, met welke doelen en activiteiten? Het voorstel voor een eerste samenkomst tussen de ouders en de school,

zorgcoördinator, klasjuf, CLB, werd gepland op 21 november! Ondertussen hebben we deze datum kunnen vervroegen naar 10 november. Dan pas zou er concreet gepraat kunnen worden over de doelen waaraan Lio dit jaar zal werken. Intussen zouden ze voor Lio al wel werken rond de structuur van de klas, wat dat dan ook moge betekenen.

Als ouders vinden we dit schandalig laat. Met dit scenario wordt Lio ondersteund vanaf – ten vroegste - begin december. Als je weet dat een kind met een beperking veelal trager is, meer tijd en herhaling nodig heeft om vaardigheden te verwerven, zijn er 3 kostbare maanden verloren gegaan.

De ondersteuningsmedewerker gaf wel aan dat er nu al wordt gestart met het maken en invullen van een structuur voor Lio in de klas. Op onze expliciete vraag om nu al te starten met activiteiten op maat en met het vervaardigen van pedagogische hulpmiddelen (bv. een kalender, pictogrammen), werd positief geantwoord. Maar de vraag in hoeverre Lio individuele ondersteuning zou krijgen werd niet bevestigd.

Lio heeft, om verder te ontwikkelen en te groeien, vooral 1 op 1 ondersteuning nodig. Het samen herhalen van opdrachten, het opsplitsen van taken in kleinere einddoelen en die dan samen met de juf en de ondersteuner uitwerken, is van groot belang. Doordat we nu als ouders niet weten of er al dan niet individuele ondersteuning zal zijn, blijven we in de kou staan.

Het belangrijkste bij een inclusietraject voor ons is de communicatie tussen alle partners. Het is omdat wij als mondige ouders zelf contact opnemen met de school dat we meer te weten komen. We betreuren dit ten zeerste. Als ouders worden we pas in tweede instantie betrokken bij de ondersteuning daar er nog niet gepeild is bij ons naar de noden van Lio. Zeker in een derde kleuterklas is net die communicatie en de ondersteuning heel belangrijk, willen we een goede voorbereiding treffen voor de overstap naar het eerste leerjaar. Dus elke maand vertraging is een gemiste kans voor elk kind met extra noden.

Conclusie en aandachtspunten

Vanuit een eerste inschatting komt GRIP tot de conclusie dat de opstart van het nieuwe ondersteuningsmodel erg *op de bots* is moeten gebeuren en zo met heel veel onduidelijkheid gepaard ging. Duidelijk is wel dat het nieuwe ondersteuningsnetwerk de ambitie (nog) niet waarmaakt om een antwoord te bieden aan alle ondersteuningsnoden. Er is nog veel werk aan de winkel om het recht op ondersteuning in het gewoon onderwijs waar te maken. GRIP dringt aan op concrete oplossingen voor de volgende knelpunten:

- Er is een tekort aan duidelijkheid over de juiste toepassing van het nieuwe ondersteuningsmodel. Bij de start van de herfstvakantie is het bij sommige leerlingen nog niet duidelijk of er ondersteuning zal geboden worden en hoe.
- Ouders worden te weinig betrokken bij het vastleggen van de ondersteuning die geboden wordt vanuit het buitengewoon onderwijs of vanuit het ondersteuningsnetwerk.
- Nog te vaak blijkt de ondersteuning die geboden wordt zowel vanuit de scholen voor buitengewoon onderwijs van de kleine types als vanuit de ondersteuningsnetwerken, ontoereikend. Wanneer er gezocht wordt naar meer ondersteuning stoot men op drempels binnen het nieuwe ondersteuningsmodel of op wachtlijsten PAB vanuit het VAPH.
- Bij heel wat kleuters met verslag type 2 wordt voor het eerst ondersteuning geboden. Dit is een stap vooruit. Maar door het strikt hanteren van de IQ grens van 60 dreigt men voorbij te gaan aan de reële ondersteuningsnood van sommige leerlingen.
- Er blijft veel verwarring over wat een school dient te bieden als basiszorg en wat daar bovenop vanuit het ondersteuningsnetwerk of vanuit een school voor buitengewoon onderwijs kan geboden worden.
- Er blijft ook verwarring tussen wat kan geboden worden aan ondersteuning voor de leerkracht en wat leerlinggebonden kan. Deze verwarring blijkt heel groot bij leerlingen met autisme.
- Er is nog geen sprake van een recht op ondersteuning. Scholen en ouders kunnen nergens terecht wanneer de ondersteuning ondermaats is (behalve bij de rechtbank). Dit is bijzonder pijnlijk wanneer het tekort als ondersteuning als argument naar boven komt voor een doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs. De aanspreekpunten zijn hoe dan ook volledig de mist in gegaan.